

NORGES HØYESTERETT

Den 30. juni 2016 avsa Høyesterett dom i

HR-2016-01467-A, (sak nr. 2016/558), straffesak, anke over dom,

A (advokat Mette Yvonne Larsen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Trude Elisabeth Sparre)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Kallerud**: Saken gjelder straffutmåling for gjentatte tilfeller av onani i nærvær av mindreårig datter, jf. straffeloven 1902 § 201 første ledd bokstav c.
- (2) A ble 17. desember 2014 tiltalt for overtredelse av straffeloven 1902 § 201 første ledd bokstav c – seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd i nærvær av eller overfor barn under 16 år. Grunnlaget var dette:

"Ved flere anledninger i tidsrommet fra 2013 til april 2014, på bopel i ---veien 00 i Oslo, onanerte han i nærvær av sin datter, B, født 00.00.1999."
- (3) Oslo tingrett avsa 20. april 2015 dom med slik domsslutning:
 1. **A, født 00.00.1946, dømmes for overtredelse av straffeloven § 201 første ledd bokstav c til en straff av fengsel i 90 – nitti – dager.**
 2. **A dømmes til å betale 5 000 – femtusen – kroner i saksomkostninger til det offentlige."**
- (4) Domfelte anket til Borgarting lagmannsrett over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, lovanvendelsen og straffutmålingen. Lagmannsretten henviste 5. oktober 2015 bare anken over straffutmålingen. A anket til Høyesterett over at hans anke ikke ble henvist i sin helhet. Høyesteretts ankeutvalg forkastet anken 26. november 2015.
- (5) Borgarting lagmannsrett avsa 11. januar 2016 dom med slik domsslutning:

- "1. I tingrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 120 – etthundreogtyve – dager.
2. A, født 00.00.1946, dømmes til å betale saksomkostninger for tingretten og lagmannsretten med 7 500 – syvtusenfemhundre – kroner."

- (6) A har anket til Høyesterett over straffutmålingen. Påtalemyndigheten varslet før ankeforhandlingen i Høyesterett at det ville bli påstått høyere straff enn den lagmannsretten idømte. Straffen bør etter aktors oppfatning fastsettes til fengsel i syv måneder.
- (7) *Mitt syn på saken*
- (8) De straffbare handlingene ble begått mens B hadde samvær med sin far, A, i hans leilighet. Fornærmede har ikke bodd fast hos A, men både fornærmede og søsteren har hatt samvær med faren i oppveksten, inntil de i august 2013 ikke lenger ønsket dette. Fornærmede gjenopptok imidlertid samværene i januar 2014.
- (9) Lagmannsretten har oppsummert tingrettens bevisvurdering slik:

"Tingretten fant det bevist at tiltalte ved flere enn fem anledninger onanerte mens han og fornærmede oppholdt seg i stua. Handlingene fant sted både i perioden frem til samværene ble stanset i august 2013, og i perioden etter at samværene ble gjenopptatt i januar 2014. Fornærmede så at tiltalte onanerte under et pledd som han hadde over seg, og at han flere av gangene tok seg på brystvorten med den ene hånden mens han tok seg i skrittet med den andre hånden. Et par av gangene hadde tiltalte ikke dekket seg helt til med pleddet, og fornærmede så da penis hans mens han onanerte. Fornærmede ba tiltalte om å stoppe, og hun hevet også stemmen enkelte av gangene. Noen ganger stoppet tiltalte, mens andre ganger ville han ikke stoppe fordi han sa at det var deilig.

Tingretten fant det videre bevist at tiltalte ved minst fem anledninger onanerte mens han og fornærmede lå i samme dobbeltseng på soverommet. Handlingene fant sted i perioden etter at samværene ble gjenopptatt i januar 2014. Tiltalte ønsket at de begge skulle ligge i dobbeltsengen, og at de skulle legge seg samtidig som en del av fellesskapet under samværene. Fornærmede så at dyna til tiltalte gikk opp og ned. En av gangene hadde tiltalte ikke dekket seg helt til med dyna, og fornærmede så da at han holdt rundt penis sin med den ene hånden. Fornærmede hørte lyder fra tiltaltes bevegelser under dyna, og at han hvisket at det var godt og deilig. Noen ganger flyttet fornærmede seg helt inn mot veggen for å komme lengst mulig unna tiltalte i sengen. Hun ba også tiltalte om å stoppe, men han etterkom ikke dette. Da fornærmede valgte å legge seg på en sofa i stua, fulgte tiltalte etter å la seg på den andre sofaen."

- (10) Sammenholdt med tingrettens øvrige bevisvurdering – som jeg oppfatter at lagmannsretten fullt ut bygger på ved straffutmålingen – kan det være noe usikkert hvor mange tilfeller som fant sted før samværene midlertidig ble avsluttet i august 2013. Jeg legger derfor til grunn at de fleste handlingene fant sted i en periode på tre til fire måneder fra januar til april 2014. Fornærmede fylte 15 år 30. mars dette året. Men det må legges til grunn at A også forgikk seg mens hun var noe under 14 og et halvt år. Det dreier seg altså om forgåelser som – med et avbrudd på noen måneder – er begått over en periode på minst 8-9 måneder hvor fornærmede i det alt vesentlige av tiden var 14 år gammel.
- (11) Straffeloven 1902 § 201 første ledd bokstav c er videreført i straffeloven 2005 § 305 bokstav a. Strafferammen er den samme, fengsel inntil ett år. Anvendelse av den nye straffeloven ville altså ikke føre til et gunstigere resultat for domfelte, og forholdet

bedømmes etter handlingstidens lov, jf. straffeloven 2005 § 3.

- (12) Straffen for seksuallovbrudd er betydelig skjerpet de siste årene som følge av økte strafferammer, uttalelser i lovforarbeider og – ikke minst – gjennom omfattende praksis fra Høyesterett.
- (13) Lovbrudd av den karakter domfelte har begått, er ikke omtalt i det mest sentrale lovforarbeidet – Prop. 97 L (2009–2010) om skjerping av straffen for blant annet seksuallovbrudd. Jeg viser til kapittel 5 i proposisjonen hvor andre – og gjennomgående grovere – lovbrudd, er omtalt. Strafferammen for lovbruddskategorien har stått fast i lang tid.
- (14) Det endrede synet på straffverdigheten av seksuallovbrudd, som begrunner det økte straffenivået, gjelder imidlertid generelt. Dette må tillegges en viss vekt også hvor det ikke er gjort endringer i strafferammen. Straffen for forgåelser av den karakter som saken her gjelder, må derfor ses i sammenheng med det nå etablerte straffenivået for andre seksuallovbrudd.
- (15) Nyere praksis fra Høyesterett gjelder gjennomgående grovere lovbrudd, og en forgåelse som i saken her har ikke kommet til isolert prøvelse. Det finnes riktignok dommer som omfatter overtredelse av straffeloven 1902 § 201, se særlig Rt. 2008 side 917, men straffen er fastsatt sammen med andre seksuallovbrudd. Det er ikke sagt noe om hvilken straff som ville vært utmålt for overtredelsen av § 201 om den hadde kommet til pådømmelse alene. Heller ikke i eldre rettspraksis er det avgjørelser som kan gi veiledning om straffenivået for forgåelser av den karakter som A har gjort seg skyldig i.
- (16) Etter mitt syn har avgjørelser om andre seksuallovbrudd som ikke er blant de mest alvorlige, en viss interesse. Jeg nevner her Rt. 2013 side 699, Rt. 2010 side 674 og Rt. 2010 side 523 hvor straffen i alle sakene ble ubetinget fengsel i 120 dager. I HR-2011-2037 U avsnitt 20 bemerket Høyesteretts ankeutvalg at en straff på 120 dager ikke var for streng for en overtredelse av straffeloven 1902 § 200 andre ledd første punktum. Ingen av sakene er direkte sammenlignbare med saken her. Men – ut fra en mer overordnet vurdering av grovheten i domfeltes handlinger – mener jeg at hans forgåelse må bedømmes som mer alvorlig enn forholdene i disse sakene.
- (17) Overtredelse av straffeloven 1902 § 201 første ledd bokstav c kan variere fra nokså lite alvorlige forhold til forhold som ligger tett opp mot overgrep som bedømmes etter strengere bestemmelser i straffelovens kapittel om seksuallovbrudd. Som aktor har fremholdt, er det derfor ikke hensiktsmessig å fastsette en normalstraff for overtredelse av bestemmelsen. Det ville bli hemmende for den individuelle straffutmålingen som må foretas i det konkrete tilfelle, se til sammenligning Rt. 2014 side 637 avsnitt 13 hvor det for en annen type seksuallovbrudd gis uttrykk for den samme synsmåten.
- (18) Ved den konkrete utmålingen av straffen må det særlig legges vekt på at det dreier seg om mer enn ti tilfeller av onanering i nærvær av en 14 år gammel datter i et tidsrom av en viss varighet. Handlingene fant sted mens hun hadde samvær med sin far i det som under samværene var hennes hjem. Domfeltes tillitsbrudd, ved gjentatt og over tid å utsette sin mindreårige datter for egen seksualisert atferd, veier tungt ved straffutmålingen, jf. Rt. 2008 side 917 avsnitt 8. Slik handlingene er beskrevet, må jeg også legge til grunn

at domfelte, i alle fall ved noen anledninger, har presset fornærmede til å måtte overvære hans onanering.

- (19) Etter mitt syn er det klart at domfeltes handlinger ligger i det øvre sjikt av det straffeloven 1902 § 201 første ledd bokstav c rammer. Det dreier seg her om forgåelser som ut fra sin karakter har fellestrekk med grovere seksuelle overgrep omsorgspersoner begår mot barn. Som for de grovere overgrepene, er det også en generell risiko for langtidsskadevirkninger for fornærmede.
- (20) Det er ikke grunnlag for å gjøre fradrag i straffen fordi det nå har gått noe over to år siden anmeldelsen ble inngitt. Jeg nevner spesielt at det i en sak som denne – hvor det fremgår at siktede nektet å forklare seg for politiet og det var nødvendig med en del supplerende etterforskning i tillegg til avhør av fornærmede – ikke er grunnlag for å kritisere tidsbruken på om lag syv måneder fra anmeldelse til tiltale ble tatt ut. Fremdriften i den senere behandlingen i rettsapparatet, inkludert tiltaltes anke til Høyesterett over lagmannsrettens nektelse av å henvise hans anke i sin helhet, er det ikke noe vesentlig å utsette på.
- (21) Etter en samlet vurdering er jeg kommet til at straffen passende kan settes til ubetinget fengsel i seks måneder.
- (22) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 6 – seks – måneder.

- (23) Dommer **Indreberg:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (24) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (25) Dommer **Stabel:** Likeså.
- (26) Dommer **Matningsdal:** Likeså.
- (27) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 6 – seks – måneder.

Riktig utskrift bekreftes: